

Underlag för ERUF-ansökan
Gunilla Rosenqvist, Cecilia Lindahl
SLL Tillväxt, miljö och regionplanering
Thomas Kultti
Farsta stadsdelsförvaltning

FLERKÄRNIG INNOVATIONSKRAFT

Bakgrund¹

Stockholmsregionen kännetecknas av täta urbana miljöer och en stor del av tillväxtarbetet handlar om att främja en hållbar stadsutveckling i regionen. Här fordras ett samspel och en koordinerad mix av policyinsatser som rör strukturella – fysiska och sociala – aspekter i de urbana miljöerna. Regionalfondsprogrammet i Stockholm eftersträvar således ett helhetsperspektiv där ovan nämnda perspektiv återfinns i sammanhållna strategiska satsningar.

Hållbar stadsutveckling är den övergripande målsättningen i programmet där insatser ska stärka förutsättningar för tillväxt och utveckling i regionens urbana miljöer. Sammantaget kräver detta sammanhållna strategiska satsningar som tar ett helhetsgrepp och där olika insatser kompletterar och förstärker varandra. Mot den bakgrunden består programmet av ett insatsområde - Huvudstadsregionens särskilda utmaningar. Genom att sätta företagen och arbetskraften (sysselsatta och arbetslösa) i fokus eftersträvas därtill ett fokuserat helhetsgrepp som möter såväl regionens utmaningar som fondernas mål.

Regionens förmåga att bidra till att innovationer skapas och kommersialiseras är central för tillväxten i Sverige och EU. Regionens konkurrenskraft och förmåga att skapa nya företag och arbetstillfällen är beroende av kapaciteten att utveckla innovationer i form av nya produkter, tjänster och affärsmodeller. Av den anledningen är det viktigt att Regionalfondsprogrammet stödjer insatser som syftar till att stärka regionens förmåga att attrahera investeringar i FoU och att stärka företagens förmåga att dra nytta av det som utvecklas inom ramen för regionens innovationssystem. Strävan för insatserna inom detta program bör därför vara att bidra till skapandet av en än mer utvecklad innovationsdriven ekonomi i regionen.

Flerkärnighet en nyckelstrategi för Stockholmsregionen

Det regionala utvecklingsprogrammet RUFS 2010 ger Stockholmsregionen verktyg att anamma ett territoriellt helhetsperspektiv och främja utveckling i såväl de åtta utpekade regionala stadskärnorna som i socioekonomiskt svaga områden. En sektorsövergripande strategi i RUFS 2010 handlar om att vidareutveckla en flerkärnig och tät region och eftersträvar helhetsperspektivet där insatser för en tät bebyggelsestruktur, infrastruktur, kommunikationer och grönstruktur samverkar tillsammans med andra viktiga komponenter som företagsutveckling, arbetsplatser, utbildning, detaljhandel samt nöjes- och kulturutbud med mera. De åtta regionala stadskärnorna är knutpunkter i länet och återfinns i strategiskt viktiga geografiska lägen och skapar förutsättningar för en växande flerkärnig Stockholmsregion.

För att stötta genomförandet av åtagandet "Utveckla regionala stadskärnor i Stockholmsregionen" har ett handlingsprogram tagits fram. I

¹ Förslag till Regionalfondsprogram för Stockholm

handlingsprogrammet prioriteras fyra handlingsområden för arbete med att utveckla en flerkärnig region;

- Ökad tillgänglighet, vilket är en förutsättning för tillväxt i de yttre regionala stadskärnorna samt ett resurseffektivt och CO2 snålt samhälle.
- Synergier mellan investeringar i de yttre regionala stadskärnorna.
- Hållbar stadsutveckling utifrån ett ekonomiskt, socialt och miljömässigt perspektiv.
- Utveckling av det kunskapsintensiva näringslivet för att skapa fler arbetstillfällen och ett mer konkurrenskraftigt näringsliv i de yttre regionala stadskärnorna.

Problembild²

Utvecklingen under det senaste årtiondet har tenderat att stärka regionens enkärnighet och så även trängseln och markbristen i regionens centrala delar. Ytterområdena, som hyser en stor del av såväl regionens mark- som arbetskraftsreserv, dvs. expansionsutrymme, förblir till del en outnyttjad potential vars frigörande i hög grad är förknippad med en starkt utveckling av de yttre regionala stadskärnorna. Därigenom vidmakthålls även betydande socio-ekonomiska skillnaderna inom länet, där resursstarka individer dras till den centrala regionkärnan medan svagare grupper är starkt överrepresenterade i ytterområdena.

Nära kopplat till den rumsliga strukturen är även energianvändningen för transporter. I detta avseende har regionens resursanvändning ökat med nära sju procent per invånare och drygt 22 procent totalt mellan åren 2000 och 2011, dvs. har en negativ trend sett till målen kring resurseffektivitet och klimatpåverkan. Något som tydligt indikerar att regionen ännu inte lyckats utveckla en mer resurseffektiv rumslig struktur, vilket knyter an till frånvaron av flerkärnighet och ett rörelsemönster för såväl arbete som fritid som i hög grad utgår från den centrala regionkärnan.

Vad gäller luftkvaliteten är den totala belastningen central, vilken har ökat med drygt tio procent 2000-2012, eller ungefär i takt med befolkningstillväxten i länet. Ur folkhälsosynpunkt är detta således ett växande problem, framför allt i regionens centrala delar, dvs. den centrala regionkärnan, i vilken utsläppen är koncentrerade. En ökad flerkärnighet kan förväntas bidra till en avlastning av den centrala regionkärnan i detta avseende, men än så länge går utvecklingen snarast åt motsatt håll.

Situationen i de regionala stadskärnorna

Tittar man närmare på de yttre kärnornas tillväxt 2000-2013 har tillväxttakten varit förhållandevis jämn vad gäller befolkning, medan sysselsättningstillväxten varit koncentrerad till framför allt Kista-Sollentuna-Häggvik och Södertälje, båda med tydlig industriell specialisering och global marknadsinriktning, samt starka externhandelslägen som Barkarby-Jakobsberg och Kungens kurva-Skärholmen, med en mer regional specialisering och marknadsinriktning.

² TMR 2014: Utvecklingen i de regionala stadskärnorna. En indikatorbaserad uppföljning.

De regionala kärnorna bör betraktas som unika marknader inom regionen och inte som delar av en homogen regional marknad. Något som leder till slutsatsen att den utveckling som eftersträvas i hög grad måste ske utifrån egna förutsättningar och meriter. Det räcker inte att vara en del av en expansiv region.

- Arlanda-Märsta domineras fullständigt av flygfart med kringtjänster och har en stark och ohotad roll som regionalt och nationellt nav för flyg-transporter. Näringsmässigt är kärnan i dagsläget att betrakta som en monotop, vilket dock kan förändras om planerna gällande Airport City Stockholm realiserar fullt ut och göra kärnan något mindre beroende av flygkonjunkturen och besöksnäringen.
- Barkarby-Jakobsberg kan definieras både som ett regionalt centrum för handel och för industri, men där tillväxt främst sker inom den förstnämnda. Vissa likheter och synergier finns med närliggande Kista, vilket gör den planerade tunnelbane-förlängningen Akalla-Barkarby ytterst intressant och kan vara en möjlighet för kärnan att även utveckla konkurrenskraftiga kontorslägen. Inte minst i kombination med det nya stationsläget för regional- och fjärrtåg och Förbifart Stockholm, som placerar kärnan i ett ytterst intressant storregionalt läge.
- Flemingsberg präglas starkt av regionala offentliga tjänster inom kunskap och hälsa. Till skillnad från Arlanda-Märsta finns här inte motsvarande starka kluster av kring-/stöd-/spin-offtjänster. Att utveckla dessa är angeläget för att bredda kärnans näringsmässiga bas och minska beroendet av offentliga medel.
- Haninge centrum är mer inriktade på lokala tjänster och funktioner än övriga kärnor, vilket begränsat dess utveckling. För att utveckla mer av regionala funktioner/verksamheter krävs en bättre integration i den regionala ekonomin och åtgärder som motverkar vad som idag kan uppfattas som ett läge vid sidan av de dominerande tillväxtstråken.
- Kista-Sollentuna-Häggvik bygger fortsättningsvis sin starka tillväxt på i första hand informations- och kommunikationsteknologi (IKT), med associerad tillverkning, konsultverksamhet och forskning. Framtidsutsikterna och bredden inom IKT likväl som läget nära centrala regionkärnan och i direkt anslutning till E4-korridoren talar för fortsatt gynnsamma tillväxtförutsättningar, men då det fysiska expansionsutrymmet är begränsat i och kring Kista är kopplingen till Barkarby-Veddesta av stort intresse.
- Kungens kurva-Skärholmen är mest specialiserad inom regional handel av de yttre kärnorna. Något som ger tydlighet och goda expansionsmöjligheter under goda år, men innebär sårbarhet under sämre år. Den starka betoningen på serviceyrken, som ofta förutsätter kommunikation på svenska, kan även vara ett hinder för integration av vissa grupper av utrikes födda i arbetslivet, vilket den låga förvärvsfrekvensen bland boende i området tyder på.
- Södertälje har sedan länge dominerats starkt av fordons- och läkemedelsindustri. I praktiken två storföretag, Scania och Astra Zeneca, som båda ingår i utlandsstyrda koncerner och har att klara såväl den globala konkurrensen och strukturomvandlingen som

interna avvägningar mellan etableringsorter och varumärken. Sårbarheten har visat sig i och med Astra Zenecas beslut om nedläggningar av forskningsverksamhet 2012 och en utmaning är att få kompetensen att stanna kvar och utveckla nya företag att bygga vidare på i en mer småskalig företagsstruktur.

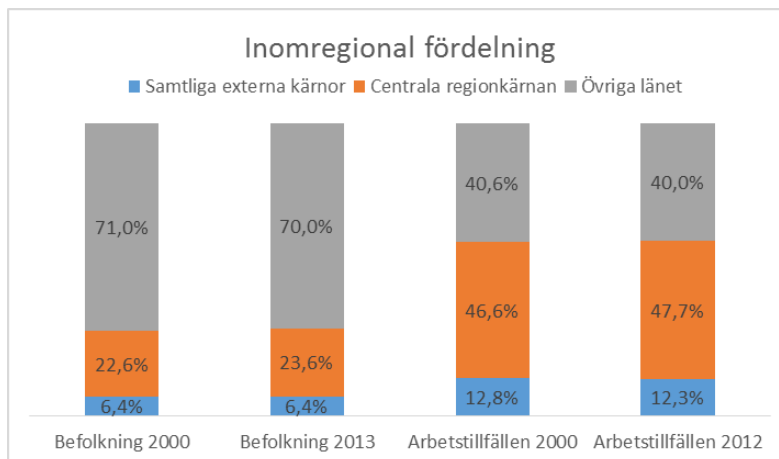
- Täby Centrum-Arninge är också i huvudsak inriktad på regional handel, möjligtvis med en något mer delregional prägel än Barkarby-Jakobsberg och Kungens kurva-Skärholmen som genom IKEA har ett större upptagningsområde. I likhet med Haninge kan läget upplevas som vid sidan av regionens starkaste tillväxtstråk, vilket är en utmaning i utvecklandet av exempelvis mer av kontors-/kunksapsintensiva näringar. Något som behövs för att kärnan ska växa mer än i takt med det lokala befolkningsunderlaget.
- Centrala regionkärnan, avslutningsvis, har sin starkaste roll inom "kunksapsindustri"; olika typer av symbolanalytiska verksamheter inom media, reklam, finans- och försäkring, konsultföretag, myndigheter m m. Dessa har upplevt en stark utveckling de senaste decennierna och har ofta en räckvidd som når inte bara hela landet utan även utanför rikets gränser och som bygger på Stockholms roll som nationellt beslutscentrum. I takt med att även dessa verksamheter inordnas i den globala ordningen (delvis påskyndat av ett ökat utländskt inflytande över svenskt näringsliv), och rationaliseras genom IT, bör det inte tas för givet att den starka utvecklingen kommer att fortgå. Utmaningen och tillväxtpotentialen består till stor del i att gå från att vara nationellt inriktade till att utveckla konkurrenskraftiga erbjudanden och ta positioner på den internationella marknaden.

Kärnornas varierade specialisering avspeglas i tydliga skillnader i kunskapsintensitet, mätt som andel sysselsatta i yrken som vanligtvis förutsätter akademisk examen. Centrala regionkärnan ligger här hela 20 procentenheter över genomsnittet för de yttre regionala kärnorna. Bland de yttre kärnorna har de industriellt präglade kärnorna generellt en högre kunskapsintensitet i näringslivet. I många av de andra yttre kärnorna kan man istället notera en minskad kunskapsintensitet i takt med att olika serviceyrken tar allt större plats i det lokala näringslivet. Även det en utveckling på tvärs med ambitionerna kring de yttre kärnorna och ökad flerkärnighet.

Betydelsen av ett väl fungerande samspel mellan den lokala befolkningen och det lokala näringslivet/arbetsmarknaden i stadskärnorna framhävs av att majoriteten av såväl in- som utpendling sker inom en radie av ca en mil (undantaget Arlanda-Märsta, som pga. såväl boenderestriktioner runt Arlanda som en glesare bebyggelsestruktur i norra länet har en större genomsnittlig interaktionsradie). Närområdet och vilka resurser som finns där definierar således i betydande grad utvecklingsmöjligheterna för näringslivet och sysselsättningsmöjligheterna för de boende.

I relation till de kvantifierade mål som satts för de yttre regionala kärnorna – att andelen av länets befolkning och sysselsättning (arbetstillfällen) ska öka från 6 till 10 respektive från 13 till 25 procent till 2030 – är utvecklingen 2000-2013 bekymmersam. Om länet som helhet förväntas öka till omkring 2,5 miljoner invånare till 2030 krävs i princip att de yttre kärnorna dubblar sin befolkning samtidigt som länet som helhet växer med högst 20 procent (dvs. ungefär samma takt som 2000-2013). Vad

gäller arbetstillfällen krävs en ökning med minst 150 procent i de yttre kärnorna, samtidigt som länet som helhet förväntas växa med omkring 30 procent till 2030. En markant ökning jämfört med perioden 2000-2012/2013, då de yttre kärnorna växt i takt med länet som helhet vad gäller befolkning (19 procent) och betydligt långsammare vad gäller arbetstillfällen (14 resp. 18 procent).

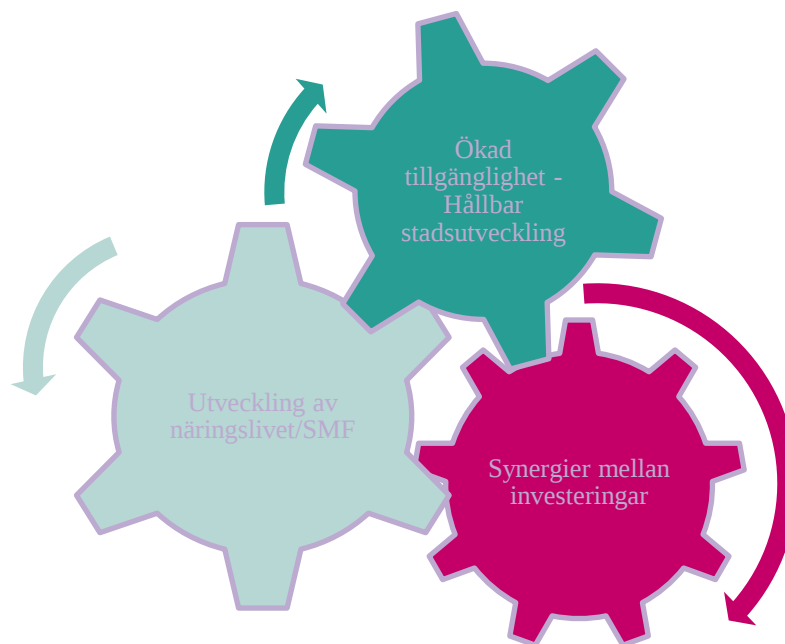

Projektbeskrivning

Interventionslogik

Stockholmsregionen behöver gemensamt bygga vidare på de ansträngningar som görs kring storstadsregionens rumsliga struktur och utvecklandet av en mer flerkärnig region till gagn för såväl ekonomi och företagande som människa och miljö.

En viktig utgångspunkt för detta arbete är det handlingsprogram och de fyra handlingsområden som tagits fram av TMR i nära samverkan med de regionala kärnorna. Det behövs framför allt en starkare koppling till företagens verklighet och villkor. Inte minst de små och medelstora företagen, vars utveckling i hög grad är beroende av samspelet med närmiljön. Regionen måste här bli bättre på att identifiera vilka åtgärder som krävs och vilka hinder som måste undanröjas för att stärka de yttre kärnornas tillväxt. Därtill på olika sätt stimulera kapaciteten att utveckla innovationer i form av nya produkter, tjänster och affärsmodeller.

För att åstadkomma detta krävs en djupare integrering av handlingsområdena, så att olika åtgärder och initiativ bättre kuggar i varandra och mer resolut driver den regionala utvecklingen mot flerkärnighet, rumslig effektivitet och en koldioxidsnål ekonomi inom alla sektorer. Synergier mellan t ex offentliga och privata investeringar står i hög grad att finna i åtgärder för ökad tillgänglighet och hållbar stadsutveckling, som i hög grad knyter an till näringslivets – de små och medelstora företagens – utveckling. Det finns med andra ord ett ömsesidigt beroende mellan handlingsområdena, som gör det angeläget att utifrån en helhetssyn koppla analys och aktörssamverkan till konkreta åtgärder för att öka effektiviteten i och avkastningen av de investeringar som görs samt utveckla en fördjupad, generaliserbar kunskap kring hållbar stadsutveckling med flerkärnighet som grund.

Projektet och dess syfte

Projektet utgår från RUFs handlingsprogram för regionala kärnor och det faktum att utvecklingspotentialen i stockholmsregionens näringsliv, inte minst bland små- och medelstora företag, i hög grad är förknippad med en starkt utveckling av de yttre regionala stadskärnorna. Här finns förutsättningarna för fortsatt – och hållbar – regional expansion, som både kan avlasta den centrala regionkärnan och ligga till grund för komplementär smart specialisering. Men, här finns också ett behov att ta vara på befolkningens kompetens, entreprenörskap och erfarenheter, med koppling till socialt utsatta områden. I detta ligger också att dra nytta av den resurs som mångfalden i regionens befolkning utgör.

När man talar om innovation och utveckling av små- och medelstora företag glöms den rumsliga dimensionen ibland bort, samtidigt som det är ett påtagligt faktum att dessa processer äger rum någonstans. *Företagens affärsutvecklingsprocesser är i praktiken nära sammankopplade med stadens utveckling, vilket innebär att effektiva, hållbara rumsliga strukturer och affärsarenor är en förutsättning för smart specialisering i en grön, forsknings- och innovationsbaserad ekonomi.*

Tidigare har lite kraft lagts på stadsbyggande för näringsliv. Istället har bostaden stått i centrum, där de flesta verksamheter som inte ingått i en snävare idé om service till bostäder behandlats separat som

arbetsplatsområden, handelsplatser eller köpcentrum. I den moderna kunskapsekonomi som dominerar Stockholmregionen är dock förutsättningarna stark förändrade och ställer nya krav på stadens rumsliga struktur. Dels är behovet av närhet generellt mycket större i den nya ekonomin på grund av ett betydligt större behov av kunskapsutveckling och kompetenshöjning, vilket både handlar om närhet till andra aktörer inom den egna branschen men också närhet till universitet och högskola liksom samhället i övrigt. Dels finns inte samma motsättning mellan arbete och boende, vilket gör att många verksamheter och t o m viss industri idag i betydligt högre grad kan integreras med andra funktioner i de flesta stadsdelar. Inte minst viktigt blir här offentliga platser både för möten och för att skapa en attraktivitet som kan locka kompetens och bidra till innovationsprocesser. Relationen till staden både som resurs och kontext för verksamheter och boende har kommit att allt mer likna varandra, och integrerats med varandra.

Genom att analysera de branschmässiga och rumsliga förutsättningarna utifrån marknadsaktörernas – de små och medelstora företagens – behov, vill projektet utveckla den samverkan mellan vetenskapliga, planerande och affärsmässiga funktioner i den urbana miljön som krävs för att utveckla näringslivet i de yttre regionala stadskärnorna. I detta ingår att förstärka det som redan finns, ta vara på synergier, utveckla kluster, bygga kunskap, vara mer innovativa och uppnå en smart specialisering inom ramen för regionens näringsliv samt i förhållande till omvärlden.

Projektet syftar till att stärka både de yttre (områdesmässiga) och inre (företagsspecifika) förutsättningarna för de små och medelstora företagen och därigenom regionens position som innovationsdriven ekonomi. Att simultant utveckla de lägesmässiga kvalitéerna och stimulera till ökad samverkan, nya affärsidéer och nya lösningar med den lokala arenan (kärnorna) som utgångspunkt och potentiell testbädd.

Detta görs med fokus på tre yttre kärnor/tyngdpunkter; Haninge, Tyngdpunkt Farsta och Barkarby-Kista, där de två förstnämnda utgör egna delprojekt inom ramen för huvudprojektet. Projektet har därmed förutsättningar att stärka utvecklingen i söderort, där kopplingar finns mellan delprojekten i Haninge och Farsta. Därtill vidareutveckla ett av Sveriges viktigaste företagsområden ur tillväxt och innovationssynpunkt genom kopplingen Barkarby-Kista. Utgångspunkterna för och inriktningen på de tre delområden (berörda kärnor/tyngdpunkt) som ingår i projektet beskrivs mer utförligt längre fram i dokumentet.

Projektet ger även grund för erfarenhetsutbyte i ett regionalt perspektiv, med möjlighet att identifiera olika tillvägagångssätt och "best practice" för att få till stånd önskvärd utveckling. På en övergripande nivå kommer samtliga regionala stadskärnor att medverka, genom referensgrupp samt de regionala kärnforum som planeras som aktivitet inom projektet.

Projektets förankring

Projektet är väl förankrat i såväl RUFS 2010 som RUFS handlingsprogram för regionala kärnor. Projektet knyter även i hög grad an till Regionalfondsprogrammet för Stockholms län och huvudstadsregionens särskilda utmaningar. Under förstudiearbetet 2014 genomfördes en indikatorbaserad uppföljning av de regionala stadskärnorna.³ Uppföljningen understryker projektets utgångspunkter och behovet att stärka de yttre kärnornas tillväxt, där innovationsförmågan inom små och medelstora företag och de specifika förutsättningarna i respektive kärna, har en nyckelroll.

³ TMR 2014: Utvecklingen i de regionala stadskärnorna. En indikatorbaserad uppföljning.

Projektiden har arbetats fram i nära samverkan och dialog med framför allt berörda kärnor, men även akademien (KTH, Chalmers, SLU) och regionala företrädare (TMR, Länsstyrelsen, KSL). Partnerskapet bakom ansökan omfattar TMR, Kista Science, Järfälla kommun, Haninge kommun och Stockholms stad/Farsta Stadsdelsnämnd). Genom referensgrupp omfattas även det befintliga nätverket för regionala kärnor, med representanter från TMR, Länsstyrelsen och samtliga regionala stadskärnor. Projektet grundar sig därtill på redan upparbetade kanaler till såväl små och medelstora företag som fastighetsägare, vilket garanterar en bred medverkan från näringslivet. Existerande nätverk täcker in mer än 600 små och medelstora företag och de största fastighetsägarna i berörda kärnor.

Projektets resultat – och effektmål

Projektets övergripande effektmål är att långsiktigt bidra till att stärka förutsättningar för hållbar tillväxt och utveckling i regionens urbana miljöer. Detta genom:

- Nya arbetstillfällen, företrädesvis kunskapsintensiva, och etableringar samt ökad förvärvsfrekvens i de yttre kärnorna och därigenom bättre resursutnyttjande för regionen som helhet. En halvering av skillnaden jämfört länsnittet, dvs. en fyra procentenheter högre förvärvsfrekvens (bef. 20-64 år) i de yttre kärnorna, skulle idag innebära en ökning av sysselsättningen i länet med mer än 3 000 individer.
- Minskade skillnader mellan individer och regiondelar, gällande inkludering i arbets-/samhällslivet, inkomst och ohälsa.
- Minskad rumslig spridning av bebyggelse, boende och verksamheter samt därigenom även stärkta förutsättningar för hållbar stadsutveckling och ett mer hållbart resande (högre gång-/cykel-/kollektivtrafikandel)
- En utvecklad aktörssamverkan och ett ökat kunskapsunderlag kring de regionala kärnornas utveckling. Något som gynnar det regionala utvecklingsarbetet i bred bemärkelse och kan ligga till grund för kommande projekt och revideringar i den regionala utvecklingsplaneringen.

Uppfyllelsen av effektmålen följs kontinuerligt upp med utgångspunkt i den uppföljningsmodell som tagits fram som del av förstudiearbetet inför genomförandeansökan.⁴

Specifika, mätbara resultatmål för projektperioden

Under projektperioden ska följande specifika resultatmål uppnås:

- Medverkande aktörer: 500
 - Varav medverkande företag, minst 450
- Nya arbetstillfällen⁵ (i berörda kärnor/tyngdpunkt): 1 000
 - Varav kunskapsintensiva⁶, minst 350

⁴ TMR 2014: Utvecklingen i de regionala stadskärnorna. En indikatorbaserad uppföljning.

⁵ Utöver en referenstillväxt om 1 000 arbetstillfällen per år i berörda kärnor/tyngdpunkt

- Varav inom ramen för stärkt specialisering⁷, minst 500
- Nya företag/etableringar (i berörda kärnor/tyngdpunkt): 100

Projektets upplägg och aktivitetsmål

Grundläggande beståndsdelar i projektet är att utveckla kunskap, dialog och affärsmässig samverkan, där aktörer inom olika sektorer tillsammans kan identifiera behov och potentiella lösningar som kan stärka kärnornas tillväxt och regionens position som innovationsdriven ekonomi. Även aktörer i det civila samhället och den sociala ekonomin har här en roll att fylla i s.k. quadruple helixsamarbeten.

Arbetet kommer att bedrivas i tre steg/moment:

1. Prep (förberedelse)

I det inledande skedet (år 1) ligger tyngdpunkten på analys av utgångsläge, behov och möjligheter. Syftet är att identifiera tillväxthinder kopplade till utvecklingen av näringslivet/företagen i respektive kärna/tyngdpunkt. Därtill möjligheter att stimulera framväxt av integrerade innovationsmiljöer och affärsarenor, dra nytta av komplementaritet och skapa synergier. Under det inledande året identifieras även nyckelaktörer för det fortsatta arbetet samt läggs grunden för de nätverk som behövs för det mer processinriktade arbetet efterföljande år.

Analysarbetet sker i nära samverkan med akademien (KTH/Chalmers – se beskrivning av projektets vetenskapliga anknytning längre fram i dokumentet) men kommer också till del att upphandlas. Nätverksbildandet utgår från befintliga företagsgrupperingar och kontakter, nyckelpersoner inom offentlig planering/förvaltning samt upparbetade relationer till relevanta företrädare för akademien, med hänsyn till den specifika kontexten i respektive kärna/tyngdpunkt.

Aktivitetsmål:

- Analys, 6 rapporter (två per kärna/tyngdpunkt)
- Aktörsmöten, minst 100 möten (enskilt eller i grupp)
- Aktörsträffar, 3 workshops/seminarier

2. Lab (utveckling)

År 2-4 ligger fokus på ett processuellt arbete i varje kärna/tyngdpunkt med syfte att i samverkan mellan aktörer förvalta den kunskap som tagits fram i steg 1; undanröja tillväxthinder, stimulera samarbete samt utveckla synergier och innovation. Genomförandet bygger på en nära samverkan med befintliga resurser inom kommunförvaltning, akademi och näringsliv, där insatserna allokeras med utgångspunkt i konkreta, identifierade behov (Steg 1). En närmare beskrivning av den förväntade inriktningen ges under beskrivningen av respektive delområde längre fram i dokumentet.

En heltidsengagerad delprojektledare vardera för Haninge resp. Tyngdpunkt Farsta kommer att fungera som sammanhållande länk och

⁶ Beräknat i enlighet med uppföljningsmodellen för de regionala stadskärnorna

⁷ Beräknat i enlighet med uppföljningsmodellen för de regionala stadskärnorna

pådrivande kraft, såväl mellan aktörer inom kärnorna som mellan kärnorna och dess omgivning. Delprojektledaren kommer att bedriva en utåtriktad verksamhet i syfte att utveckla nätverk, samverkan, kluster, synergier och stimulera till innovation. För Barkarby-Kista kommer motsvarande arbete att eftersträvas inom ramen för ordinarie organisation och resurser. Därigenom prövas två alternativa metoder att driva denna typ av utvecklingsarbete, vilket är av värde för en vidare implementering bland övriga regionkärnor.

Möten, seminarier och bredare utvecklingsforum kommer att anordnas, med syfte att driva frågor och sammanföra aktörer, "stakeholders" och potentiella investerare, av betydelse för kärnornas utveckling. I sammanhanget kommer verktyg som innovationsupphandling och open innovation att kunna användas som grepp för att stimulera till nytänkande och nya produkter, dvs. innovation. Något som med fördel kan ske med koppling till lokala behov och pågående stadsutveckling i respektive kärna, dvs. med utgångspunkt i en existerande och krävande kund. De små och medelstora företagen ges därmed möjlighet att inom olika områden både utveckla och pröva nya produkter/koncept – enskilt eller i samverkan med andra. I sammanhanget kan öppna forum och en dialog med medborgarna ge grund för vilken beställning som ska ligga till grund för en innovationsupphandling eller identifiera förslag till lösningar på angelägna problem som kan vidareutvecklas av företagen.

Aktivitetsmål:

- Aktörsmöten, minst 300 möten (enskilt eller i grupp)
- Aktörsträffar, minst 20 workshops/seminarier á 15-30 deltagare
- Utvecklingsforum, minst 5 kärnspecifika event á 50-100 deltagare

3. Learn (uppföljning)

I det avslutande skedet (slutet av år 4) följs utvecklingen i respektive kärna/tyngdpunkt upp, med såväl kvantitativ och kvalitativ analys av process, resultat och effekter och återkoppling till den initiala analysen (Steg 1). Detta arbete samordnas med följeforskningen av projektet. För att säkerställa kunskapsåterföring anordnas rapportseminarium för medverkande i projektet och andra intressenter.

Aktivitetsmål:

- Utvärdering, 3 rapporter
- Kunskapsåterföring, 3 seminarier á 30-50 deltagare

Projektledning och kunskapsåterföring

Till ovan specificerade prestationsmål kommer aktiviteter kopplade till projektets övergripande styrning och administration samt kunskapsgenerering/-återföring mellan delprojekten samt andra intressenter, däribland övriga regionala stadskärnor i Stockholmsregionen. Framför allt i samband med den årliga Rufs-konferensen där ett "Regionalt Kärnforum" kommer att anordnas årligen. En heltidsengagerad huvudprojektledare kommer bära ansvar för detta, men även utgöra ett viktigt stöd för aktiviteterna i respektive

kärna/tyngdpunkt. Till projektet knyts även extern följeforskare med för projektet relevant kompetens/bakgrund, som på ett tydligt vis kan agera bollplank i projektets genomförande.

Aktivitetsmål:

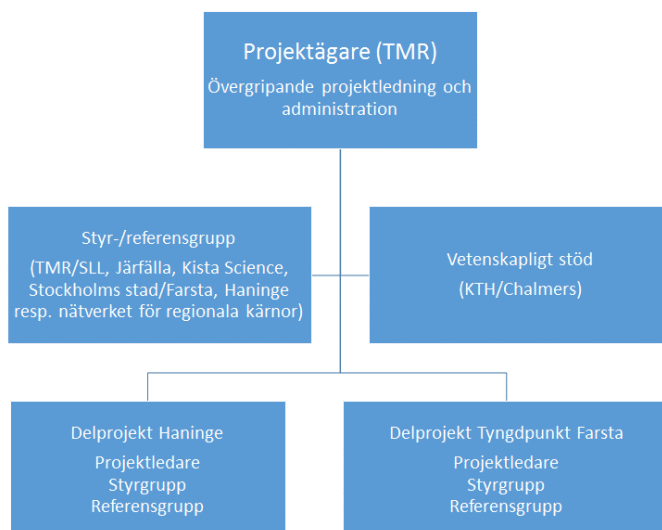
- Regionalt kärnforum, 4 event á 100-200 deltagare
- Övergripande styr-/referensgrupp, 20 möten
- Delprojektens styr-/referensgrupper, 30 möten
- Övergripande projektledning, 5 årsarbeten
- Övergripande administrativt stöd, 1 årsarbete
- Delprojektledning, 10 årsarbeten
- Följeforskning, 800 konsulttimmar

Projektets organisation

TMR är huvudman för projektet och kommer rekrytera en huvudprojektledare samt tillsätta nödvändiga resurser för administrativt stöd, inklusive för upphandling av externa resurser.

Projektet leds av en övergripande styrgrupp, bestående av representanter för partnerskapet bakom ansökan (TMR, Kista Science, Järfälla kommun, Haninge kommun, Stockholms stad/Farsta Stadsdelsnämnd). Därtill kommer en övergripande referensgrupp att bildas utgående från befintligt nätverk för regionala stadskärnor. Huvudprojektledaren är sammankallande och föredragande i såväl övergripande styr- som referensgrupp. För det vetenskapliga stöder svara KTH/Chalmers, med en viktig roll i såväl analys som process.

Delprojekten leds av en av respektive delprojektägare tillsatt delprojektledare. Till varje delprojekt knyts även en egen styr- och referensgrupp. I delprojektets styrgrupper kommer, utöver representanter från den egna kärnan, TMR:s huvudprojektledare att ingå för att säkerställa kunskapsutbyte och samordning i projektet som helhet. I delprojektens referensgrupper kommer ingå en bred representation av lokala aktörer; företag och fastighetsägare, infrastrukturaktörer, planerings- och exploateringsansvariga m fl.

Projektets budget

Övergripande	7 700 000 kr
Barkarby-Kista	1 250 000 kr
Haninge	6 350 000 kr
Tyngdpunkt Farsta	6 200 000 kr
Totalt	21 500 000 kr
Medfinansiering kr	9 390 000 kr
Medfinansiering tid	1 408 000 kr
Medfinansiering totalt	10 798 000 kr
Medfinansiering %	50,2%
TMR:s medfin totalt	5 694 000 kr
Haninge medfin.	2 000 000 kr
Sthlm/Farsta medfin.	2 000 000 kr
KTH/Chalmers medfin.	?

Projektets kopplingar till andra insatser och projekt

Projektet lägger stor vikt vid att ta tillvara lärdomar, resultat och forskning från likartade insatser och projekt samt bygga vidare på redan genomföra och/eller angränsande insatser i syfte att uppnå största möjliga strukturlärande genomslag. Arbetet organiseras på ett sådant sätt att det skapas förutsättningar för lärande mellan involverade parter och övriga intressenter samt för en bredare kunskapsgenerering till gagn för samhället som helhet. Projektet kommer även att ha en strävan att ta tillvara och utbyta internationella erfarenheter inom området.

- Projektet kommer eftersträva en nära samverkan med det forskningsinriktade Mistra Urban Futures. I det Göteborgsbaserade projektet "Affärsdriven stadsutveckling" studeras t ex innovativa modeller för hållbar stadsutveckling, där företagens drivkrafter spelar en avgörande roll. Både företag som är direkta aktörer i stadsbyggnadsprocessen och det näringsliv som verkar i staden. Ur ett innovationsperspektiv kan det handla om modeller för stadsutveckling som leder till innovationer i staden eller modeller för stadsutveckling som i sig är innovationer. Syftet med projektet "Affärsdriven stadsutveckling" är att bygga ett tvärvetenskapligt kunskapsområde som tar ett samlat grepp på samverkansprocesser och affärsmodeller för innovation och hållbar stadsutveckling.
- Projektet kommer även utveckla relationer till och ta tillvara resultat av det Stockholmsledda projektet GrowSmarter, som handlar om hur städer med hjälp av smarta miljötekniklösningar kan skapa fler jobb och växa, samtidigt som de blir mer energieffektiva, lättframkomliga och attraktiva för invånarna. Ett av områdena som ingår i projektet är Slakthusområdet, där Stockholms stad äger och förvaltar ett stort antal fastigheter. Övriga områden är Årstastråket och Hammarby sjöstad.
- Specifikt för berörda kärnor/tyngdpunkt finns därutöver en mängd kopplingar till andra projekt och initiativ, som på olika vis kan förutses interagera med här specificerat projekt, vilket exemplifieras i beskrivningen av projektets delområden (berörda kärnor/tyngdpunkt).

Projektets delområden

Barkarby-Kista

I samverkan med Kista Science och Järfälla kommun är ambitionen att vidareutveckla och tillvarata inte bara regionens utan ett av landets främsta styrkeområden och FOI-miljöer, av vital betydelse för framväxten av nya innovativa företag och global konkurrenskraft samt med ypperliga förutsättningar att utveckla en koldioxidsnål ekonomi inom ramen för en flerkärnig rumslig struktur.

Den regionala kärnan Barkarby-Jakobsberg kan definieras både som ett regionalt centrum för handel och för industri, men där tillväxt numera främst sker inom den förstnämnda. Vissa likheter och synergier finns med närliggande och expansiva Kista, som byggt och bygger sin starka tillväxt på i första hand informations- och kommunikationsteknologi (IKT) med associerad tillverkning, konsultverksamhet och forskning. Något som gör den planerade tunnelbaneförlängningen Akalla/Kista-Barkarby ytterst intressant.

För Barkarby-Jakobsberg innebär det en möjlighet att återanknyta till sin historiska high-tech profil samt utveckla konkurrenskraftiga kontorslägen och mer av kunskapsintensiv verksamhet. Inte minst i kombination med det nya stationsläget för regional- och fjärrtåg och Förbifart Stockholm, som placerar området i ett ytterst intressant storregionalt läge, där Veddesta och den nya Barkarbystaden kan driva en ökad interaktion med närliggande Kista i en effektiv, koldioxidsnål rumslig struktur med fler växande, innovativa företag.

För Kista innebär det både "rum" till fortsatt organisk tillväxt och intressanta synergier med exempelvis start-up miljöerna i Veddesta, där en helt annan prissbild råder än i det överhettade Kista. Potentiella, tillväxtskapande synergier som närmast är att betrakta som en nationell angelägenhet med tanke på Kistas framträdande roll i Stockholmsregionens tillväxt och regionens roll som motor i landets ekonomi.

En förutsättning för realiseringen av områdets utveckling och potential är att få marknadskrafterna, de privata aktörerna, att tydligare samspela med de omfattande offentliga investeringar som görs i bl. a tillgänglighet och stadsmiljö. Konkret handlar det om att överbrygga såväl fysiska som mentala barriärer i det befintliga interaktionsmönstret och genom ett starkt fokus på företag och fastighetsägare driva på synergier, ökad interaktion och i förlängningen integration mellan kärnorna.

Detta genom att:

1. Utveckla ny kunskap och aktörssamverkan – sammanhållen för de båda kärnorna - till grund för identifiering och undanröjning av tillväxthinder kopplat till bl. a utvecklingen av den fysiska miljön och transportsektorn. Detta genom att fungera som en sammanhållande länk till företag och fastighetsägare i de utvecklingsprojekt som bedrivs kring kommunikationer och stadsutveckling. De nätverk som bildas kan även förutses gynna små och medelstora företags möjligheter att bidra till nya, innovativa och koldioxidsnåla lösningar i den utbyggnad som sker.

2. Stimulera framväxt av integrerade innovationsmiljöer och affärsarenor mellan de två kärnorna, för att bättre ta tillvara synergier och komplementaritet. Inte minst finns betydande möjligheter kopplade till företag i tidiga skeden och/eller tillväxtfas, där en mer dynamisk miljö med större spännvidd kan erbjudas gemensamt än var för sig. Området behöver utveckla ett varumärke med samma dynamik mellan enklare miljöer för start-ups och profillägen för high-end företag som kännetecknar exempelvis Silicon Valley, som är en av de främsta konkurrerande etableringsmiljöerna inom IKT på den globala arenan.

Delprojektet knyter i hög grad an till samt stödjer pågående utveckling av Barkarbystaden i Järfälla kommun, Kistas Visionsprojekt samt de stora infrastrukturprojekten i området, med utbyggnad av såväl tunnelbana och tvärbana samt Förbifart Stockholm på lite längre sikt.

Haninge

Idag är Haninge mer inriktad på lokala tjänster och funktioner än övriga regionala stadskärnor vilket begränsar dess utveckling. När två stora investeringar görs i stadskärnan; Haningeterrassen med 450 nya bostäder, en ny bussterminal och ett specialistsjukhus och den nya stadsdelen Vega med plats för cirka 10 000 personer finns möjligheter att skapa en attraktiv och hållbar stad med en tydligare regional specialisering och funktion. Genom att bygga staden smart vill vi skapa förutsättningar för etableringar inom företagstjänster och stödjande verksamheter i den regionala kärnan.

I stadskärnans utkant finns stora nationella och internationella företag med koppling till regionens varuförsörjning. En inriktning som Haninge vill pröva är att knyta samman dessa företags kompetens inom logistik med forskningen som bedrivs på KTH, Södertörns högskola och Chalmers i syfte att planera och bygga en stad och skapa förutsättningar för utveckling av nya innovativa tjänsteföretag bland annat med inriktning på transport och logistiksektorn i Haninge.

När stadskärnan i Haninge ska förtätas med fler bostäder och företag behövs nya innovativa lösningar för transporter och varuförsörjning. Den tidigare planeringens inriktning mot funktionsseparering måste ersättas med täthet och tillgänglighet/flöden av såväl personer som varor. Nytänkande kommer att behövas både i den lilla skalan inom stadskärnan men också i det större perspektivet för hela Stockholmsregionen. Den tillgängliga ytan för Stockholmsregionens varuförsörjning blir allt mer begränsad och kryper längre och längre ut från stadskärnan. Sedan 2014 arbetar Haninge kommun tillsammans med sex av de större fastighetsägarna i centrala Haninge med den gemensamma ambitionen att bygga en attraktiv regional stadskärna för en fortsatt stark tillväxt och näringslivsutveckling. Vi vill i detta redan upparbetade samarbete med hjälp av samverkan med akademien få mer kunskap, utveckla och pröva fler smarta lösningar så att vi kan bygga den hållbara, tillgängliga och smarta staden.

För att utveckla mer av regionala funktioner/verksamheter samt stimulera framväxt av nya små- och medelstora företag och (kunskapsintensiva) arbetstillfällen krävs en bättre integration i den regionala ekonomin och åtgärder som motverkar vad som idag kan uppfattas som ett läge "vid

sidan av” de dominerande tillväxtstråken. Kopplingen och samarbetet med Stockholm och tyngdpunkt Farsta via väg 73 kommer att vara avgörande för en positiv utveckling.

Delprojektets ambitioner är indelade i tre delar:

1. Med ny kunskap och innovativt samarbete mellan aktörerna i Haninge skapa och pröva en modell för samplanering och byggande av en attraktiv stadsstruktur för ett växande näringsliv.
2. Skapa klustereffekter inom service-, handels-, kontors- och andra verksamheter inom stadskärnan.
3. Utveckla en tydligare regional specialisering. Såväl byggsektorn som logistikbranschen växer och visar fortsatt stort intresse för etableringar i kommunen. Denna utveckling tillsammans med omfattande byggande av bostäder, infrastruktur, mm skapar grund för etableringar inom företagstjänster och andra stödjande verksamheter i den regionala kärnan.

Delprojektet knyter i hög grad an till samt stödjer ett antal pågående projekt/initiativ; däribland Globen-Norvik, Vinnova-Södertörnsmodellen, ÅVS Tvärförbindelse Södertörn, Försättningen av European 12, Corners samt Avsiktsförklaring mellan Landstinget och kommunen gällande hälso- och sjukvård i Haninge.

Tyngdpunkt Farsta

År 2007 antog Stockholms kommunfullmäktige Vision 2030. Ett Stockholm i världsklass, ett dokument som pekar ut riktningen för stadens utveckling mot 2030. I samband med det startade arbetet med att konkretisera visionen i form av en ny översiktsplan för Stockholm. Stockholms nya översiktsplan *Promenadstaden* innehåller fyra strategier som ska leda mot en tätare och mer sammankopplat Stockholm. En av dessa strategier handlar om att satsa på attraktiva tyngdpunkter så att vi kan skapa en bättre balans mellan stadens delar och få en flerkärning stad. Inom ramen för Vision 2030 beslutades även om målet att skapa 60 tusen nya arbetsplatser i söderort.

Centrala Farsta är en av nio utpekade tyngdpunkter i översiktsplanen. I Farsta finns goda möjligheter att skapa bostäder, fler arbetsplatser, utökad handel samt kultur- och idrottsrelaterade verksamheter. Med detta som utgångspunkt har stadsbyggnadskontoret, Farsta stadsdelsförvaltning och exploateringskontoret tillsammans med Atrium-Ljungberg, Familjebostäder, Telia Sonera och Farsta företagsgrupp tagit initiativet att gemensamt satsa på centrala Farsta som tyngdpunkt.

För närvarande planeras det för 8 tusen nya bostäder i centrala Farsta och programsamråd planeras till maj månad innevarande år. Enligt bedömning (Evidens , mars 2014) givet att sambandet med drygt 2 personer per ny bostad består framgent, framstår målsättningen på en sysselsättningstillväxt på 0,9 per ny bostad som fullt realistisk. Omlokaliseringen av Slakthusområdets livsmedelsverksamheter till Larsboda i Farsta är ett av fyra utvecklingsområden som staden fokuserar på och har utrett möjligheten till att ett livsmedelskluster bildas i Farsta. Möjligheten bedöms som mycket god i och med att centrala aktörer är positiva till ett samarbete.

I samverkan med Stockholms stad och Farstas stadsdelsnämnd kommer delprojektet att fokusera på omvandlingen av Larsboda företagsområde i Farsta till ett innovativt livsmedelskluster, där näringsliv, Stockholms stad, utbildning och akademi kan samverka med syfte att stödja utvecklingen av små och medelstora företag och till utveckling av livsmedelsnäringen.

Larsboda Företagsområde är idag ett verksamhetsområde under omvandling, då Telia Sonera flyttar sitt huvudkontor från området till ny lokalisering i Solna. Något som ytterligare försvagar söderort i förhållande till norrort i Stockholms län och riskerar leda till ett ökat transportarbete, bl. a längre pendling, och försämrad koldioxideffektivitet i den regionala ekonomin.

För att motverka en sådan utveckling och ta vara på potentialen i Farsta ser Stockholms stad möjligheter att omvandla Larsboda Företagsområde till ett hållbart centrum för livsmedel, som ligger i framkant avseende teknik, miljö- och trafiklösningar. Syftet med delprojekt är således att:

- Stärka Larsboda livsmedelskluster i konkurrenskraft genom att skapa en innovativ och utvecklingsinriktad plattform som löser branschspecifika problem och utvecklar nya produkter för den nya generationens konsumenter.
- Stärka Larsboda företagsområde till att skapa en position som ett innovativt, attraktivt och expansivt företagsområde som är i framkant gällande teknik, kommunikationer och tillgänglighet, miljö, social hållbarhet och trafiklösningar.
- Stärka företagsamheten inom klustret med syfte att fler arbetsplatser genereras i söderort.
- Med ett stärkt partnerskap mellan livsmedelsföretagen undersöka möjligheterna till gemensamma offentliga upphandlingar och ökad handel inom EU-området.

En viktig pusselbit i detta är planerad flytt av ett 40-tal företag från Slakthusområdet i Johanneshov, i samband med att nya bostäder och ett handelsområde uppförs i området. En lokaliseringsstudie för flytt av Slakthusområdets livsmedelsverksamheter blev klar 2012 och styrelsen för företagarföreningen i Slakthusområdet ser goda förutsättningar för Larsboda Företagsområde att bli ett väl fungerande livsmedelskluster.

Livsmedelsföretagen utgör Sveriges fjärde största industri med en omsättning på cirka 170 miljarder kronor, varav den ekologiska livsmedelsmarknaden omsätter ca 12 miljarder kronor. Största verksamhetsområdena är slakteri och chark, mejeri samt bageri som tillsammans står för hälften av antalet sysselsatta i branschen som uppgår till ungefär 55 000 personer. De flesta företag är små. Av totalt 3 000 företag har endast 650 fler än 10 anställda.

Forskning visar att företag som ingår i kluster har en genomsnittlig tillväxt på 18 procent per år vilket är tre gånger snabbare än snittet på marknaden. Effektiva kluster bidrar till den regionala utvecklingen på tre sätt:

1. De ökar produktiviteten hos de företag som ingår i klustret.
2. De driver på innovationstakten och underlättar för företagen att välja strategisk inriktning.
3. De stimulerar nya affärer och företag inom klustret.

Lösningen för ökad tillväxt ligger i samverkan mellan företag och organisationer vilket görs bäst genom att skapa logiska och lokala kluster. De kluster som har lyckats bäst har haft ett mycket nära samarbete mellan näringsliv, myndigheter, högskolor och engagerade ledare.

Faktorer som stödjer projektets syfte och mål:

- När Slakthusområdets livsmedelskluster flyttar från Slakthusområdet till Larsboda, så ger den fysiska förändringen och den nya moderna miljön i sig en möjlighet att påverka traditionella kulturer och mönster och kan öppna upp för nya processer.
- Livsmedelsindustrin står inför konsumenternas växande efterfrågan av ekologiska produkter. Ett livsmedelskunskapscenter bör ha goda möjligheter att ta fram innovativa lösningar för livsmedelsnäringens utmaningar inom miljö och hållbarhet, samt nya produkter för en ny generations konsumenter.
- Möjligheter till framgång bedöms hög framförallt gällande utveckling av ekologiskt framtagna produkter.
- Det finns idag ett starkt intresse från olika aktörer, livsmedelsindustrin, branschorganisationer och forskning/utbildning till ett samarbete.
- Stockholms stad driver själva yrkesutbildning inom branschen.(Stockholms hotell & Restaurangskola)
- Stockholms stad har erfarenheter av att stödja klusterbildningar genom bl.a. Kista science city och Hagastaden. Stockholms stad har ett förtroende av övriga aktörer och kan utgöra en stödjande och sammanhållande kraft över tid.
- Ett livsmedelskunskapscenter i Larsboda skulle kunna bli ett center för hela Stockholms och regionens livsmedelsnäring.

Om allt går väl planeras den första inflyttningen av Slakthusområdets verksamheter till Larsboda i slutet av 2018. Detta ger ett genomförandeprojekt tid till förankring hos alla aktörer och tydliga mål för samverkan mellan aktörerna, näring, akademi, utbildning och stad. Även frågor som kommunikationer och logistik-infrastruktur är väsentliga faktorer för att det "nya" slakthusområdet i Farsta ska bli en av motorerna för näringsutvecklingen i södra Stockholm. En pusselbit i det hela är att söderort har lägre utbildningsnivå än staden i övrigt och livsmedelsnäringen i sig är inte särskilt kunskapsintensiv. Detta ger en möjlighet till ökade arbetstillfällen i söderort som i någon form kan minska behovet av pendling för söderortsbor!

Larsboda livsmedelskluster har en nära koppling till ett annat pågående samarbetsprojekt, Stockholm – Norvik, mellan ovan nämnda kommuner inför avvecklingen av containertrafiken i Frihamnen och etableringen av en ny hamn, Norvik hamn i Nynäshamn. Arbetsgruppen Stockholm – Norvik arbetar med att analysera hur den nya hamnen påverkar näringslivets förändrade behov av transporter, kontor, logistik och lager, samt kommunernas behov av stadsplanering. Den största delen av inkommande gods till Norvik hamn är livsmedel vilket gör att Larsboda rent strategiskt får en ökad betydelse, vilket antas ge kommersiella synergier, men även möjligheter till regional samverkan och helhetssyn gällande trafik, miljö och hållbarhetsfrågor.

Projektets vetenskapliga anknytning

För all hållbar stadsutveckling är det centralt att skapa en rumslig struktur av varierande lägen och samband som effektivt försörjer människor och verksamheter med goda lokaliseringsmöjligheter och närhet till stadens resurser och aktörer. Inte minst är detta viktigt i ett näringslivsperspektiv där en rumslig bas som kan svara mot varierande lokaliseringsbehov över tid och närhet och utbyte med andra aktörer, både partners och konkurrenter är avgörande för att etablera marknader, kunskapsutbyte och effektiv drift.

Tidigare har lite kraft lagts på stadsbyggande för näringsliv där istället bostaden stått i centrum, där de flesta verksamheter som inte ingått i en snävare idé om service till bostäder behandlats separat som arbetsplatsområden, handelsplatser eller köpcentrum. I den moderna kunskapsekonomi som dominerar Stockholmregionen är dock förutsättningarna starkt förändrade och ställer nya krav på stadens rumsliga struktur. Dels är behovet av närhet generellt mycket större i den nya ekonomin på grund av ett betydligt större behov av kunskapsutveckling och kompetenshöjning, vilket både handlar om närhet till andra aktörer inom den egna branschen men också närhet till universitet och högskola liksom samhället i övrigt. Dels finns inte samma motsättning mellan arbete och boende, vilket gör att många verksamheter och t o m viss industri idag i betydligt högre grad kan integreras med andra funktioner i de flesta stadsdelar. Inte minst viktigt blir här offentliga platser både för möten och för att skapa en attraktivitet som kan locka kompetens och bidra till innovationsprocesser. Relationen till staden både som resurs och kontext för verksamheter och boende har kommit att allt mer likna varandra, och integrerats med varandra.

En stor utmaning är naturligtvis även att samtidigt stärka och utveckla stadens miljömässiga hållbarhet där inte minst tanken om en flerkärnig regionstruktur i sig är ett viktigt steg för att minska CO2-utsläpp och främja biologisk mångfald även i centrala lägen i regionen. Ett nytt viktigt perspektiv är här tankarna om ekosystemtjänster och möjligheterna att stärka dessa genom fysisk planering och stadsbyggnad. Flerkärnighet kan här inte bara sättas i samband med tankar om synergier utan även om det beslättrade begreppet resiliens, vilket handlar om komplexa systems förmåga att behålla och utveckla sina grundläggande funktioner även efter kriser av olika slag. En viktig del i ett sådant resiliensperspektiv är att kärnorna inte är isolerade eller förhåller sig till enskilda lokala kontexter utan samverkar i en större struktur som förmår binda samman flera kärnor med olika förutsättningar och karaktär och som är väl förankrade i sin kontext. Detta kan leda till såväl synergier som kompletära karaktärer men framförallt blir inga kärnor eller områden beroende av en enda specifik plats. Därmed kan det ses som ett grundrecept för att bygga resiliens i urbana system.

Metod och planerade studier

Tidigare har kunskap och metoder att analysera den fysiskt byggda stadens struktur på detaljerad nivå saknats men under senare år har här nu kunskap utvecklats varför vi idag med stor noggrannhet kan analysera hur befintliga stadsdelar och nya stadsutvecklingsprojekt bidrar till att skapa rumsliga lägen i stadsväven. Det möjliggör ett synsätt som inte handlar om att finna ett litet antal optimala lägen utan att utveckla stadens struktur på ett sådant sätt att ett brett spektrum av lägen uppstår som kan stärka och upprätthålla möjligheterna för ett stort antal ändamål och behov. Här saknas idag kunskap på detaljerad nivå kring egenskaperna och kvaliteterna i dessa lägen och deras relation till behov och förutsättningar för olika typer av verksamheter, inte minst för att kunna kritiskt granska och utveckla nybyggnadsförslag så att de på bästa sätt stödjer sina syften. Inte minst klargöra vilka rumsliga strukturer som skapar sådana gynnsamma lägen.

Här kan KTH och Chalmers erbjuda ledande internationell forskning som även i stor skala tillämpats som konsultverksamhet i flera länder. Den kunskapen kan bidra till en djupare förståelse av de rumsliga förutsättningarna i de tre områden som pekas ut i ansökan - inte minst för att i senare faser av projektet bidra till planläggning och utformning av de miljöer som föreslås, liksom för att följa upp detta genom projektet som helhet. På så sätt kan projektet dra unik lärdom av nydanande stadsutvecklingsprojekt som kan stödja vidare utvecklingsplaner i regionen.

Mer specifikt kan KTH och Chalmers genomföra analyser av stadsrummets fysiska strukturer för att klargöra och förstå potentialer relaterade till urban form utifrån handels- och småföretagsperspektiv, samt en mindre serie analyser som sätter de olika kärnornas relation till en större kontext, inklusive hur stadsrummet förbinder och distribuerar programinnehåll baserat på den data som kan tillhandahållas från TMR och andra aktörer.

En möjlig målsättning i projektet är att utveckla ett index för stadsbyggande för näringsliv som kan utgöra stöd för planerings- och stadsbyggnadspraktiken såväl som för investeringar. Vi förutsätter att aktuell statistik och relevant underlag avseende befolkning, näringslivsverksamheter etc. finns tillgängligt för forskningsprojektet som helhet och att KTH/Chalmers kan basera sina analyser på detta.

Den gemensamma budgeten och bemanningen från KTH och Chalmers består av rådgivande och strategiska insatser från Lars Marcus och Daniel Koch, projektledning och projektarbete av Ann Legeby, samt stöd från en doktorand eller nyutexaminerad doktor som gör en huvuddel av det konkreta arbetet.

Chalmers och KTH kan bidra med viss motfinansiering i form av vetenskaplig bearbetning och publicering av arbetet som en del i de ingående seniorforskarnas tjänster.